

העליונה של ציפוי הכלי. (310)

ובניצד מגעילין? אמר רב הונא — מכניס יורה קטנה שאותה רוצה להגעיל, בתוך יורה גדולה, וממלא את הגדולה מים רותחין, כך שהמים יכסו את הקטנה מלמטה ועד למעלה מגדותיה.

יורה גדולה, מאי איך מגעילין אותה?

תא שמע: דההוא דודא אותו דוד **דהואי** שהיה **בי בבית רב עקביה**, ורצה רב עקביה להגעילו **אהדר ליה** סובב אותו ודיבק לו **גדנפא דלישא אפומא** עיסה של בצק סביב פי הדוד, **ומליוה מיא וארתחה** ומילה אותו מים והרתיחו, כך שעל ידי העיסה, נספגו בה המים ועלו עד שפתו.

עו-ב

אמר רבא: מאן הכים למעבד בי הא מילתא מיהו החכם שעושה כדבר זה, במציאת פתרון להכשר הדוד, **אי לאו** אם לא איש **כרב עקביה דגברא רבא הוא**.

קסבר רב עקביה, כי צורת הכשר הכלי, **כבולעו** כדרך בליעתו **כך פולטו** את האיסור. (311) **ומה שפת הכלי בולעו בנצוצות** בנתזי טיפות מים שהתיזו על שפתו, **אף פולטו בנצוצות**. ועל ידי שציפה שפת הדוד בעיסה, גורם שיהיו מים רותחין על שפת הדוד. (312)

שנינו במשנתינו: **הסכין שפה** משייפה ומשחיזה (313) — **והיא טהורה**.

311. [אין הכונה לומר שרב עקביה סבר וקיבל את הכלל ש"כבולעו כך פולטו". שהרי כלל זה יסוד הוא, ומוסכם על כולם. אלא הכונה היא שלפי הכלל הזה, מצא את הפיתרון להכשרת הדוד.]

312. כך פירש רש"י. אמנם הקשה רש"י, אם ההכשר נעשה על ידי ניצוצות, היוצאים אל שפת הדוד, למה צריך עיסה זו, יוכשר הדוד על ידי הניצוצות?

וביאר, שאמנם כאשר מבשל הגוי בדוד זה פעמים רבות, מסתמא בחלק מן הפעמים ואף בפעמים בודדות עלו ניצוצות מתבשיל האיסור. אולם כעת, כאשר מגעיל את הדוד, ישנה סבירות נמוכה שהניצוצות יגיעו לשפתו ויפליטו את בליעת ניצוצות האיסור. ומשום כך ציפה שפת הדוד בעיסה הנרתחת ממי הדוד, ועל ידי כך מפליטה את בליעת האיסור.

313. רש"י מביא ביאור נוסף, ששייף זה הוא בבגד צמר מחוספס, ועל ידי שפשופו מעביר השמנונית מן הסכין.

לא נאסר החמץ, ואם כן, לא היתה זו בליעת איסור. אלא היתירא בלע.

אולם הרמב"ן חולק על כך, ומפרש דברי הגמרא כפי משמעות דברי הרש"י, והיינו דאין הכונה שכל דבר שנהיה לאיסור כאשר הוא בלוע, הרי שאינו צריך ליבון ודי לו בהגעלה. אלא הכונה היא שאין איסור חל אלא על דבר שיש בו ממשות כל שהיא, לענין שיכול להיפלט על ידי הגעלה. ושיש בבליעה זו כדי לתת טעם במאכל. אבל מה שאינו יוצא אלא על ידי ליבון, כיון שהוא מועט מאוד, הרי שאין שם נותר חל עליו כלל.

אולם חמץ, הואיל מתחילה שמו עליו כ"חמץ", כאשר היה בעין, שוב אין שם חמץ פוקע ממנו, אלא עד שיוציאנו בליבון.

310. בירושלמי נאמר שיעור בדבר זה, והוא עד שינתזו ממנו ניצוצות. וברמ"א [או"ח תנא ד] כתב, שדי אם נתלבן בחוץ עד שהקש המונח עליו בחוץ — נשרף. אבל העיקר כסברא ראשונה בשם הירושלמי.

ונעץ את הסכין עשר פעמים בקרקע, לאחר מכן פסק חתך מן האתרוג, והב ליה ונתן לו למר יהודה.

אמר ליה באטי בר טובי למלך: וההוא גברא לאו בר ישראל הוא וכי אדם זה [שהינו אני] לא יהודי ואיני צריך לאכול מסכין כשר, ומדוע נוהג המלך כך רק כלפי מר יהודה?

אמר ליה המלך: מר [מר יהודה], קים לי בגויה יודע אני בו שמדקדק במצוות, ולכן מקפיד אני שלא להאכילו דבר איסור.

ואילו מר, אתה, לא קים לי בגויה איני מכיר בכך שאכן מקפיד אתה על דברים מעין אלו. ולכן לא דאגתי להכשיר הסכין עבורך.

איכא דאמרי: אמר ליה המלך לבאטי בר טובי, אידכר מאי עבדת באורתא! זכור מה עשית בלילה.

לפי שמנהג הפרסים היה שהיו מוסרים נשים לאכסנאים אורחים. וכיון שכך, שיגר לו המלך לבאטי בר טובי אשה בלילה, וקיבלה. ואילו מר יהודה, לא קיבלה.⁽³¹⁵⁾

ולכן אמר לו המלך, זכור מה עשית בלילה, ואל לך לטעון על עניני כשרות הסכין.

אמר רב עוקבא בר חמא: ונועצה עשרה⁽³¹⁴⁾ פעמים בקרקע, אף ששייפה.

אמר רב הונא בריה דרב יהושע: ובקרקע שאינה עבודה כלומר, שעדיין לא עיבדו וחרשו אותה, ועדיין קשה היא.

אמר רב כהנא: והכשר זה הינו דוקא בסכין יפה וחלקה, שאין בה גומות ולכן השפשוף בקרקע, הינו אחיד ומסיר את כל שמנונית האיסור שדבקה בסכין.

תניא נמי הכי: סכין יפה שאין בה גומות, נועצה עשרה פעמים בקרקע.

אמר רב הונא בריה דרב יהושע: הכשר זה אינו מועיל אלא כדי שיוכלו לאכול בה צונן. אבל, אם רוצה להשתמש בה לדבר רותח, צריך הגעלה ברותחין ובכלי ראשון.

כי הא וכמו שהיה מעשה דמר יהודה ובאטי בר טובי, הווי יתבי קמיה שהיו יושבים לפני דשבור מלכא שבור המלך.

איתנו לקמיהו אתרוגא הביאו לפניהם אתרוג. פסק אבל חתך המלך מן האתרוג, ואכל. פסק והב ליה חתך ונתן לבאטי בר טובי.

הדר דצה עשרה זימני בארעא חזר המלך

הדרן עלך פרק השוכר את הפועל

וסליקא לה מסכת עבודה זרה

315. כך פירש רש"י. אולם לדעת לא חטא בזה באטי. לפי שעדיין היה קצת עבד המעוכב גט שחרורו. כמבואר בקידושין ע ב. וכיון שכך יש לו דין עבד כנעני ומותר בשפחה. ואולם חייב במצוות כאשה ולכן, טען בעניני כשרות הסכין.

314. התוס' הביאו מדבר הירושלמי, שנועצה שלש פעמים. ומשמע שמנין עשר פעמים הנוצר כאן, אינו בדוקא. אולם מן המובא לעיל במעשה דמלך שבור שנועצה עשר פעמים בקרקע, משמע שיש להקפיד על י' פעמים בדוקא, ויש להחמיר.